

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ, АСПРАНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(17), 2026

Мукачево

УДК001(051)(045)''540*6''

НЗ4

*Рекомендовано до друку та поширення через
мережу Інтернет Науково-технічною радою
Мукачівського державного університету
(Протокол №4 від 19 травня 2026 р.)*

Головний редактор:

Пігош Василь Августинович - кандидат економічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет.

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів,
аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар: Мовчан К.М., директор наукової бібліотеки,
Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабацій Василь Миколайович – к. ф-м. н., доцент.

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., професор

Корнієнко Інокентій Олексійович – д-р. психол. н., професор

Лужанська Тетяна Юріївна – к. географічних наук, доцент.

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., професор.

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н.

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор.

Реслер Марина Василівна – д-р е. н., професор

Стегней Маріанна Іванівна – д-р. е. н., професор

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор

Товканець Ганна Василівна – д-р пед. н., професор

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент

Черничко Тетяна Вікторівна – д-р. е. н., професор

УДК 930.25:021:69:316.71(045)

Гаврилець М.-Л.

здобувачка вищої освіти ОС Бакалавр,
спеціальність «Інформаційна, бібліотечна, архівна справа»,
Мукачівський державний університет

Мовчан К.М.

Директор НБ МДУ,
старший викладач кафедри
готельно-ресторанної та музейної справи,
Мукачівський державний університет

СОЦІОКУЛЬТУРНА МІСІЯ СУЧАСНИХ АРХІВІВ, БІБЛІОТЕК ТА МУЗЕЇВ

У статті досліджено соціокультурну місію сучасних архівів, бібліотек та музеїв (сектору ЛАМ) в умовах глобалізації та цифровізації. Проаналізовано трансформацію цих інституцій від традиційних сховищ інформації до динамічних соціокультурних центрів. Особливу увагу приділено їхній ролі у збереженні національної ідентичності, забезпеченні відкритого доступу до знань та інтеграції у цифровий простір.

Ключові слова: архіви, бібліотеки, музеї, соціокультурна місія, культурна спадщина, цифровізація, національна ідентичність.

The article explores the sociocultural mission of modern archives, libraries, and museums (the LAM sector) in the context of globalization and digitalization. It analyzes the transformation of these institutions from traditional information repositories into dynamic sociocultural centers. Special attention is paid to their role in preserving national identity, ensuring open access to knowledge, and integrating into the digital space.

Keywords: archives, libraries, museums, sociocultural mission, cultural heritage, digitalization, national identity.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується глобальними соціокультурними трансформаціями, зумовленими стрімким розростанням інформаційних технологій та переосмисленням ролі гуманітарного знання. У цьому контексті інституції пам'яті архіви, бібліотеки та музеї зазнають докорінних змін, що змушує науковців та практиків переглядати їхні засадничі функції. Традиційно сприймані як консервативні установи для накопичення й тиражування матеріальних та документальних артефактів минулого, сьогодні вони перетворюються на відкриті комунікаційні платформи. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю теоретичного осмислення та практичного визначення нової соціокультурної місії цих установ, які об'єднуються в єдиний інформаційно-культурний простір (сектор ЛАМ) задля подолання сучасних

криз ідентичності та забезпечення сталого розвитку суспільства.

Історично архіви, бібліотеки та музеї розвивалися як автономні системи з власними специфічними методами обробки, зберігання та презентації інформації. Незважаючи на специфіку діяльності, бібліотеки, архіви та музеї мають багато спільного. Бібліотеки зберігають друковані видання, архіви – унікальні рукописні та машинописні документи, музеї – матеріальні пам'ятки. Водночас у кожній із цих установ наявні елементи інших: архіви мають бібліотеки й музеї, бібліотеки – відділи рідкісних книг, музеї – архіви та книгозбірні[1].

Проте сучасна соціокультурна реальність вимагає їхньої глибокої інтеграції. Головна соціокультурна місія цих інституцій полягає у формуванні, збереженні та трансляції історичної пам'яті та національної ідентичності. В умовах інформаційної війни та спроб фальсифікації історії архіви надають беззаперечну документальну базу, бібліотеки забезпечують інтелектуальний аналіз і доступність джерел, а музеї візуалізують та емоційно підсилюють сприйняття минулого через експозиційну діяльність. Цифрова трансформація стала ключовим каталізатором змін у секторі ЛАМ. Створення єдиних електронних каталогів, оцифрування фондів та розробка віртуальних екскурсій дозволили вийти за межі фізичних стін установ. Це перетворило інституції пам'яті з «елітарних сховищ» на інклюзивні хаби, де забезпечується рівний доступ до знань для всіх верств населення, незалежно від їхнього географічного розташування чи соціального статусу. Важливим аспектом сучасної соціокультурної місії є також перехід від пасивного збереження до активної взаємодії з громадою. Бібліотеки сьогодні функціонують як коворкінги та центри безперервної освіти, музеї впроваджують інтерактивні й партисипативні практики, залучаючи відвідувачів до сотворчості, а архіви дедалі більше орієнтуються на задоволення генеалогічних та дослідницьких запитів пересічних громадян. Таким чином, синергія архівів, бібліотек та музеїв створює потужний соціокультурний кластер, що забезпечує соціальну адаптацію особистості в мінливому світі.

Яскравим прикладом практичної реалізації соціокультурної місії та інтеграції в межах сектору ЛАМ на регіональному рівні є довготривала тристороння співпраця між архівами міста Мукачеве, Музеєм прикладного мистецтва Мукачівського державного університету (МДУ) та Науковою бібліотекою МДУ. Музеї, архіви й бібліотеки у сучасному освітньому просторі виконують функцію відкритих навчальних платформ, що забезпечують доступ до автентичних джерел інформації, зокрема іншомовних. Музейні експозиції, архівні документи, рідкісні видання та цифрові бібліотечні колекції створюють умови для реалізації компетентнісного та діяльнісного підходів у навчанні[2, с.76]. Ця взаємодія побудована на основі довготривалих договорів про спільну діяльність, які трансформують теоретичне навчання студентів у прикладну науково-дослідну роботу. Провідним вектором такої колаборації є організація та проведення навчальних, виробничих і переддипломних практик для студентів гуманітарних спеціальностей, зокрема майбутніх фахівців із музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційної справи. На базі архівних установ міста Мукачеве студенти виконують реальні практичні завдання, що включають пошук, опрацювання та систематизацію унікальних історичних документів, метричних книг, цехових записів та краєзнавчих матеріалів минулих століть. Взаємодія закладів вищої освіти з музеями, архівами та бібліотеками сприяє розширенню навчального простору, формуванню професійних і загальнокультурних компетентностей студентів, а також розвитку їхньої здатності до самостійної науково-дослідної та методичної діяльності[3].

Своєю чергою, Наукова бібліотека МДУ виступає в ролі потужного інформаційно-технологічного хабу, де результати цієї студентської пошукової діяльності трансформуються у цифровий продукт. Студенти беруть участь у створенні електронних колекцій, формуванні інституційного репозитарію та розробці мультимедійних гідів і QR-кодів для книг. Завдяки такому підходу реалізується замкнений цикл функціонування історико-культурного знання: від архівного документа через музейний предмет до бібліотечного інформаційного

ресурсу. Така інтегрована модель діяльності не лише забезпечує високу якість професійної підготовки студентів через виконання прикладних завдань, а й сприяє збереженню, актуалізації та популяризації локальної культурної спадщини Мукачівщини, роблячи її відкритою та доступною для широкого загалу через цифрові платформи університету.

Соціокультурна місія сучасних архівів, бібліотек та музеїв еволюціонувала від суто кураторської та охоронної діяльності до активного формування суспільного світогляду, збереження національного культурного коду та розвитку інформаційного суспільства. Інтеграція цих інституцій у межах спільного цифрового та фізичного простору дозволяє ефективно реагувати на виклики сучасності. Взаємодія в секторі ЛАМ не лише оптимізує доступ до культурної спадщини, а й перетворює ці установи на ключові інструменти соціальної згуртованості, освіти та виховання майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Моргун А. В., Прокопович Л. С., Мовчан К. М., Розман І. І., Кобаль В. В., Бабіля М. В. Розвиток соціальних комунікацій в руслі документно-інформаційних ресурсів та технологій: монографія. Мукачево: РВВ МДУ, 2021. 147 с.
2. Козлова О. Г. Музейна педагогіка в системі сучасної освіти. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1–2. С. 74–82.
3. Використання потенціалу електронних бібліотек та відкритого доступу для українських освіти і науки: аналіт. зап. URL: <https://niss.gov.ua> (дата звернення: 28.01.2026).

УДК УДК 373.3.011.3-057.874:37.015.31:316.454.5(045)

Губаль Г.Ю.,
здобувачка вищої освіти
спеціальності АЗ Початкова освіта,
другий (магістерський) рівень,
Мукачівський державний університет
Фенцик О.М.,
канд. пед. наук, доцент, доцент
кафедри педагогіки дошкільної,
початкової освіти та освітнього менеджменту
Мукачівський державний університет

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>